

Enköpings kommun

Beslut för förskoleklass och grundskola

efter tillsyn i Enöglaskolan
belägen i Enköpings kommun

Skolinspektionens beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Enköpings kommun att vid vite av **950 000 kronor** senast **den 1 oktober 2020** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Om Enköpings kommun inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömmande av vitet.

Nedan redovisas de åtgärder som Skolinspektionen anser är nödvändiga för att avhjälpa bristerna. Om det är möjligt får bristerna även avhjälpas på annat sätt.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Enköpings kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar)
- Vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. (6 kap. 6-10 §§ skollagen)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att *Enköpings kommun* som är huvudman för skolan behöver vidta följande åtgärder:

- Se till att samtliga elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.
- Se till att arbetet med att anmäla upplevd kränkande behandling, utreda omständigheterna kring uppgivna kränkningar och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden, sker i enlighet med författningarna.

I detta arbete ingår bland annat följande:

- Se över befintliga regler och rutiner avseende trygghet och studiero och se till att de är ändamålsenliga. Reglerna och rutinerna ska omfatta ett gemensamt förhållningssätt för all personal i vilket det bland annat ingår att all personal ska veta om i vilka situationer de ska ingripa och

hur detta ska ske. Se till att all personal är införstådda med reglerna och rutinerna och arbetar i enlighet med dessa.

- Se över befintliga rutiner för att motverka kränkande behandling och se till att de är ändamålsenliga. Rutinerna ska säkerställa att alla upplevelser av kränkande behandling anmäls till rektorn och vidare till huvudmannen. De ska även säkerställa att omständigheterna utreds och att åtgärder, i förekommande fall, vidtas för att förhindra fortsatt kränkande behandling. Se till att all personal är införstådda med rutinerna och arbetar i enlighet med dessa.
- Se till att tillsammans med elever och personal kartlägga vilka platser på skolan som elever upplever som otrygga. Se till att utifrån en analys av resultatet av den kartläggningen vidta åtgärder så att platserna är trygga. I detta kan bland annat ingå att säkerställa tillräcklig bemanning och att vidta ombyggnationer.
- Se till att all personal, till exempel när det gäller tid, kompetens och stöd från annan personal, har förutsättningar att arbeta enligt de regler, rutiner och gemensamma förhållningssätt som skolan beslutat om. I detta ingår bland annat att det finns tid för lärare och annan personal att återkommande diskutera frågor kring trygghet respektive studiero.
- Se till att rektorn, och/eller av rektorn utsedd person, ser över organisation, kompetens och bemanning för att säkerställa att förutsättningar ges för att alla elever ska få den trygghet respektive studiero som de har rätt till. Huvudmannen ska se till att rektorn ges förutsättningar att rekrytera eller på annat sätt skyndsamt och långsiktigt säkerställa organisation, kompetens och tillräcklig bemanning.
- Se till att rektorn, och/eller av rektorn utsedd person, följer upp enskilda lärares och annan personals arbete med att skapa trygghet respektive studiero. Detta kan exempelvis ske genom lektionsobservationer och samtal med elever, lärare och annan personal. Lärare och annan personal ska vidare, vid behov, skyndsamt få stöd, handledning och andra kompetenshöjande insatser.
- Se till att rektorn, och/eller av rektorn utsedd person, kontinuerligt och regelbundet följer upp och utvärderar tryggheten respektive studieron vid skolan, samt skyndsamt vidtar åtgärder utifrån uppföljningen och utvärderingen. Uppföljning och utvärdering kan exempelvis ske genom lektionsobservationer, samtal med elever och berörd personal, analys av

inkomna anmälningar om kränkande behandling och uppföljning av otrygga platser.

- Se till att rektorn, och/eller av rektorn utsedd person, kontinuerligt och regelbundet följer upp och utvärderar arbetet med att anmäla, utreda och vidta åtgärder vid upplevd kränkande behandling. Uppföljningen och utvärderingen kan exempelvis ske genom samtal med elever och berörd personal samt genom analys av inkomna anmälningar om kränkande behandling inklusive de utredningar och åtgärder som är kopplade till anmälningarna.

Bakgrund

Med anledning av uppgifter som inkommit till Skolinspektionen har Skolinspektionen genomfört en tillsyn av Enöglaskolan i Enköpings kommun. Tillsynen har omfattat områdena trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling. Tillsynen har genomförts dels genom ett oanmält besök på skolan den 10 december 2019 då lektioner observerades, dels genom ett förankat besök den 11 december 2019 då intervjuer genomfördes. Vid besöket har elever i årskurserna 1-8, lärare, elevhälsan, trygghetsgruppen och rektorn intervjuats. Vidare har Skolinspektionen inhämtat skriftligt underlag från huvudman och rektor.

Motivering

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga brister i Enköpings kommuns arbete med att utforma utbildningen vid Enöglaskolan så att alla elever vid skolan tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Skolinspektionen bedömer vidare att det finns allvarliga brister i arbetet med att motverka kränkande behandling av elever vid skolan.

En av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö där elever inte utsätts för kränkande behandling.

Skolinspektionen vill understryka att det är av stor vikt att skolan skyndsamt vidtar åtgärder för att avhjälpa bristerna i tryggheten, studieron och i arbetet med att motverka kränkande behandling.

Det finns allvarliga brister i tryggheten vid Enöglaskolan

Skolinspektionens tillsyn visar att skolmiljön vid Enöglaskolan präglas av stor otrygghet. Av utredningen framgår att elever på skolan känner sig rädda och otrygga och att det får allvarliga konsekvenser för eleverna. Elever stannar

hemma från skolan på grund av rädsla för att bli utsatta av andra elever och elevernas studieresultat påverkas negativt av otryggheten. Det som skapar otrygghet är bland annat konflikter, slagsmål, kränkande ord, hot, mobbning och grupper av elever som ger sig på någon elev en vecka för att nästa vecka ge sig på någon annan. Det framgår att detta sker dagligen och att situationen har varit sådan under en lång tid.

Alla intervjugrupper beskriver otrygga händelser såsom dagliga slagsmål, att andra elever tittar på när elever slåss utan att vuxna finns där och ingriper, hur mobbning som pågått under en lång tid fortsätter utan att skolan får stopp på det och hur elever filmar och tar foton på andra elever till exempel i omklädningsrum. I lärarintervjuer uppges till exempel att normaltillståndet på skolan är att få stryk och bli utsatt för kränkningar samt att så fort elever lämnar lektionen för att exempelvis gå på toaletten så inträffar det otrygga händelser. Elever beskriver bland annat att det känns oroligt när andra elever slår varandra och att hot såsom exempelvis "jag ska ta dig när du blir ensam" förekommer. En representant för trygghetsgruppen uppger att det inte finns något sätt att veta hur mycket kränkningar som sker just nu men att det för tre-fyra år sedan var mer än 500 kränkande händelser på en vecka och att det nog skulle vara ännu fler nu. I intervjuer beskrivs orsaker till att otrygga situationer uppstår, bland annat beskrivs språkförbistring och att elever inte går till en vuxen i första hand utan slår istället.

Även inspektörerna iakttar flera otrygga situationer under besöket på skolan. Bland annat får elever slag i huvudet och lämnar klassrummet utan att personal ingriper. Vid två olika lektioner säger elever grovt kränkande ord till andra elever utan att de vuxna reagerar eller agerar. Vid en av Skolinspektionens intervjuer avvisas en elev på grund av att hen kränker andra elever, när eleven lämnar intervjun säger eleven grovt kränkande ord till de närvarande från Skolinspektionen.

Det framgår av utredningen att den otrygga situationen på skolan får allvarliga konsekvenser för eleverna. Det beskrivs i intervju att elever får blåmärken, har ont i magen och ont i huvudet. Det beskrivs också att elevers måluppfyllelse och närvaro påverkas negativt av otryggheten. Till exempel beskriver en lärare att flera elever i förskoleklassen inte vill gå till skolan på grund av att andra elever slåss.

Det framkommer att det finns ett stort antal otrygga platser på skolan till exempel omklädningsrum, idrottshall, korridorer, skolgård, fotbollsplanen, baksidan av skolan, uppehållsrum och klassrum. Det framkommer att det är

särskilt otryggt på raster och vid förflyttningar men även att det är otryggt under lektionstid. Lärare beskriver till exempel att så fort eleverna går ut ur klassrummet så räcker lärarna inte längre till för att skapa trygghet för eleverna.

Utredningen visar att det är för få vuxna kring eleverna bland annat under rasterna samt på skolans otrygga platser. I intervju med elevhälsan beskrivs exempelvis att det saknas vuxna i korridorerna en stor del av skoldagen. Lärare beskriver att elever blir rädda av att se andra elever som blir utsatta utan att få hjälp, detta eftersom eleverna vet att de själva kan bli utsatta för samma saker. I intervju med trygghetsgruppen uppges bland annat att ett bråk kan börja snabbt och det kan ta lång tid innan en vuxen kommer dit och stoppar bråket.

Av utredningen framkommer vidare att de vuxna på skolan inte har en samsyn kring ordningsregler och inte heller ett gemensamt förhållningssätt i arbetet med att tillförsäkra eleverna trygghet. Det framgår att det finns ordningsregler och att dessa förnyas och revideras vid varje läsårsstart. Samtidigt beskrivs att lärare inte är överens om hur de ska tolka vissa av reglerna, exempelvis ingripande vid skojbråk, och att lärarna inte har samsyn kring hur de ska få eleverna att följa reglerna. Lärare beskriver bland annat hur lärare haft delade meningar om vad som är okej och att det slutade med att de inte kom överens om vad som ska gälla. Rektorn beskriver att de skulle behöva göra ett omtag kring ordningsreglerna och diskutera dessa med lärarna.

Det framgår vidare att det skiljer sig åt om de vuxna på skolan ingriper i otrygga situationer eller inte, samt att det är så många otrygga situationer att de vuxna inte hinner ingripa. Det framgår att ribban är hög för att ingripa vid exempelvis skojbråk och hårda ord och att vissa lärare ingriper i sådana situationer medan andra inte gör det. Elever beskriver exempelvis att det skiljer sig åt både om lärare ingriper när elever bryter mot regler och kring vilka åtgärder som då vidtas. Det framgår av flera intervjuer att lärare anser att de inte har den kompetens som behövs för att ingripa och att de skulle behöva handledning kring exempelvis konflikthantering.

Det finns allvarliga brister i studieron vid Enöglaskolan

Skolinspektionens tillsyn visar att många elever på Enöglaskolan i stor utsträckning saknar studiero och att det är bristande studiero på många av skolans lektioner. Det som stör studieron är bland annat att elever springer runt, går ut och in ur klassrummet, slåss, brottas, mobbar varandra, säger elaka kommentarer, kastar saker, tittar på filmer som inte hör till undervisningen

med ljudet på, skriker och pratar om sådant som inte hör till lektionen. Vissa elever uppger att eleverna endast på hälften, eller färre, av lektionerna kan arbeta med det som lektionen är avsedd för. Vid en ungefär en tredjedel av de 24 lektioner som Skolinspektionen närvarar vid råder det inte studiero. Graden av studiero skiljer sig åt under de observerade lektionerna men gemensamt är att många elever ägnar sig åt annat än den lektionen är avsedd för, exempelvis slåss, brottas under bord, tittar på filmer som inte hör till ämnet, bankar i bänkar, dansar, gör karatesparkar och kränker varandra. Utredningen visar att studieron skiljer sig åt mellan stadierna och att det är särskilt stora brister i studieron på högstadiet.

Utredningen visar att lärarna inte har gemensamma regler, strategier och förhållningssätt för att skapa och upprätthålla studiero och att vissa lärare inte heller har egna fungerande strategier för att skapa studiero. Rektorn beskriver att ledningen har förutsatt att lärarna har en verktygslåda för arbetet med studiero men att det visat sig att alla lärare inte har det. Det framgår att lärare är olika strikta med att se till att ordningsreglerna efterföljs och att det finns behov av handledning och diskussion mellan lärare. Elever beskriver att de vet att lärarna inte pratar med varandra och att eleverna därför vågar vara stökiga och att de åtgärder som vidtas har inte har någon, eller endast kortsiktig, effekt. Det framgår att lärare för årskurserna 1-3 har en större samsyn än andra lärare när det gäller hur de ska skapa och upprätthålla studiero och att detta bland annat är till följd av att dessa lärare ofta pratar om hur de ska skapa samsyn och att de har haft stöd av kommunens lågstadieteam.

Vid tillsynen framgår att den bristande studieron får allvarliga konsekvenser för eleverna. I intervjuer beskrivs att elevernas studieresultat påverkas negativt av den bristande studieron och att detta visserligen gäller alla elever men allra mest de elever som redan har låga betyg. Det framgår att det finns en tydlig koppling mellan bristande studiero, hög frånvaro och låga studieresultat.

Det finns allvarliga brister i arbetet med motverka kränkande behandling

Skolinspektionens tillsyn visar att det inte finns fungerande arbetssätt när det gäller att anmäla, utreda och vidta åtgärder för att förhindra fortsatt kränkande behandling. Detta samtidigt som tillsynen också visar att det vid skolan förekommer många situationer som typiskt sett är att betrakta som kränkande behandling. Som framgått ovan sker det dagligen händelser såsom slagsmål, hot, mobbning och kränkande kommentarer.

Utredningen visar att det visserligen finns rutiner för arbetet med att anmäla, utreda och vidta åtgärder vid kränkande behandling men att rutinerna inte är fullt ut implementerade i verksamheten och inte heller fungerande. I intervjuer beskrivs bland annat att mobbning fått fortgå under lång tid utan att skolan kommit till rätta med situationen. Det beskrivs också att all den kränkande behandling som sker inte anmäls till rektorn. Det framgår även att personal har olika uppfattning om vad som är kränkande behandling och vad som ska anmälas, även om diskussioner har förts om detta. Det beskrivs vidare att lärare varken hinner anmäla eller utreda all den kränkande behandling som sker och att det är många fall av kränkande behandling som inte har utretts. En lärare beskriver att lärarna inte hinner, inte orkar, inte ser någon effekt och inte får tillräckligt med stöd i arbetet.

Av utredningen framgår att skolan gör övergripande sammanställningar och redovisningar till huvudmannen kring de anmälningar av kränkande behandling som sker till rektorn. Men det framgår också, som beskrivits ovan, att all den kränkande behandling som sker inte anmäls till rektorn, och då inte heller vidare till huvudmannen. Skolinspektionen vill i sammanhanget betona huvudmannens ansvar för arbetet med att utreda och vidta åtgärder för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Personalen har inte förutsättningar att utföra det arbete som förväntas av dem

Vid tillsynen framkommer att ett stort ansvar läggs på lärarna när det gäller arbetet med trygghet, studiero och motverkandet av kränkande behandling samtidigt som lärarna inte har tillräckliga förutsättningar att utföra detta arbete. I intervju beskrivs bland annat att lärarna inte hinner med det som förväntas av dem till exempel när det gäller den stora mängden kränkande behandling som sker, att lärarna behöver kompetensutveckling inom olika områden och att lärare behöver stöd från varandra och andra professioner i arbetet. Vidare beskrivs att grundläggande förutsättningar såsom samsyn och gemensamma förhållningssätt saknas i arbetet. Till exempel saknas detta när det gäller ordningsreglerna, kring i vilka situationer lärare ska ingripa, kring hur studiero ska skapas och upprätthållas samt kring arbetet med att anmäla, utreda och vidta åtgärder för att motverka kränkande behandling.

Rektorn beskriver att skolan växer och att detta sker samtidigt som det saknas tillräckliga ekonomiska resurser. Rektorn beskriver att ytterligare resurser skulle behövas för att exempelvis möjliggöra anställning av en person som skulle kunna arbeta med att förebygga kränkande behandling. Rektorn beskriver att skolan skulle behöva anställa ytterligare fyra personer, bland

annat en person till cafeterian. Rektorn uppger att kränkningarna inte kommer att minska men att de kan bromsas så att det inte hinner gå så långt som till att eleverna slåss.

Det framgår i och för sig att vissa åtgärder vidtagits för att skapa trygghet och studiero samt när det gäller arbetet för att motverka kränkande behandling. Skolan har bland annat, vilket framgår av skolans trygghetsplan för läsåret 2019/20, gjort kartläggningar och tagit fram åtgärder utifrån kartläggningarna. Vidare har åtgärder såsom styrda rastaktiviteter genomförts. Som framgår i detta beslut är dock bristerna trots de vidtagna åtgärderna allvarliga.

Rättslig reglering m.m.

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I förarbetena till bestämmelsen anges bland annat att en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö (prop. 2009/10:165 s. 319).

I skollagen anges även att en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. Vidare är en rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Motivering till val av verktyg

Enligt 26 kap. 10 § skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § första stycket skollagen förenas med vite. Ett föreläggande ska, enligt 26 kap. 27 § andra stycket skollagen, förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Enköpings kommun uppfyller inte de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten vid Enöglaskolan. Enköpings kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionen bedömer vidare att det finns skäl att förena föreläggandet med vite. Skolinspektionen har, som framgått ovan, vid tillsynen av Enöglaskolan konstaterat allvarliga, omfattande och långvariga brister i verksamheten när det gäller arbetet med att skapa en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero och när det gäller arbetet med att anmäla, utreda och vidta åtgärder för att motverka kränkande behandling. Skolinspektionen bedömer att bristerna är sådana att de allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen.

Skolinspektionen vill framhålla att en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö (prop. 2009/10:165 s. 319).

På Skolinspektionens vägnar

X Tommy Lagergren

Beslutsfattare
Signerat av: Tommy Lagergren

X Anne-Charlotte Ramsthaler

Föredragande
Signerat av: Anne-Charlotte Ramsthaler

I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Terese Westin, enhetschefen Malin Norell samt avdelningsjuristen Tove Björnheden deltagit.

Överklagandehänvisning

Hur man överklagar, se bilaga 2

Allmänt om tillsynen

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se.

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Enöglaskolan

Bilaga 2: Överklagandehänvisning

Bilaga 1: Fakta om Enöglaskolan

Enöglaskolan är en kommunal grundskola belägen i Enköpings kommun. Skolan hade vid tillsynstillfället, enligt uppgift från huvudmannen, ungefär 430 elever. Verksamheten omfattar förskoleklass, årskurserna 1-8, förberedelseklass samt fritidshem.

Bilaga 2: Överklagandehänvisning

Skolinspektionens beslut om föreläggande med vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandet ställs till Förvaltningsrätten i Stockholm, men ska skickas till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm eller lämnas till Skolinspektionen på Sveavägen 159 i Stockholm.

Överklagandet ska ha inkommit till Skolinspektionen inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna ska överklagandet dock ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

I skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. De skäl som finns för ändring bör också anges.